

Scientes quod à Domino accipietis retributionem hereditatis. Nolite putare vestrum infructuosum esse servitium: quod propter Deum exhibitum, cœlesti remuneratione penfabitur.

Domino Christo servite. Ipse enim servit Deo, qui propter ipsum homini servit.

Qui enim injuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit. Et non est personarum acceptio apud Deum. Sive servus, qui dominum contempserit: sive dominus, qui servum iniquè tractaverit: ideo hoc dicit, ut consolationem habeant, scientes suam inultam non esse injuriam apud Deum.

Caput I V.

DOMINI, quod justum est, & æquum, servis prestate. Patres magis vos sentire debent, quam dominos. Unde & patresfamilias appellatur.

Scientes quoniam & vos Dominum habetis in cœlo. Qualem circa vos Dominum vultis esse, tales & vos estote confervis.

Orationi instate, vigilantes in ea. Negligentis enim & dormientis oratio, nec ab homine prævalet impetrare.

In gratiarum actione. Pro omnibus quæ concessa sunt vobis.

Orantes simul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis osium sermonis ad loquendum mysterium Christi: propter quod etiam vincit sum. Vobis enim orantibus si de tribulatione liberemur, vobis proficiet in doctrina.

Ut manifestem illud, ita ut oportet me loqui. Ut ipse destinet quid agendum, quando, vel cui debeat prædicare, sicut Ilaías ait: Ut sciam quando oporteat me dicere sermonem.

In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt. Nolite eos ultra ad iracundiam provocare.

Tempus redimentes. De malo tempore, bonum tempus vestra prudentia facientes.

Sermo vester semper in gratia. In novo scilicet testamento, vel certè gratum proferatis sermonem.

Sale sit conditius. Sapientiæ & rationis, ne stulta nostra religio à philosophis & gentibus existimetur.

Ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Aliter paganis, aliter Judæis, aliter hæreticis contradicenti-

bus veritati. Unde & Petrus ait: Parati semper ad satisfationem &c.

Que circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister, & conservus in Domino: quem misi ad vos ad hoc ipsum, ut cognoscat que circa vos sunt, & consoletur corda vestra, cum Onesimo charissimo & fideli fratre, qui ex vobis est: qui omnia quæ hic aguntur, nota facient vobis. Securos illos vult esse de sua incolumitate, ne hac essent tristitia occupati.

Salutat vos Aristarchus concaptivus meus. Simul vincus erat, sive compatiabatur charitatis affectu.

Et Marcus consobrinus Barnabe, de quo accepistis mandata. Si venerit ad vos, suscipite illum. Et Jesus qui dicitur justus, qui sunt ex circumcissione. Hi soli sunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio. In novo testamento, per quod intratur regnum: sicut satanas mors dicitur, quia ipse causa mortis.

Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus, ut stetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei. Tam erant perfecti, qui perseverare monentur. Laborem ergo eorum suis orationibus adjuvabat.

Testimonium enim illi perhibeo, quod habet multum laborem pro vobis, & pro his qui sunt Laodicea, & qui Hierapoli. Tales erant primi temporis discipuli Apostolorum, ut imitarentur magistros, & pro omnium essent salute solliciti.

Salutat vos Lucas medicus charissimus, & Demas. Salutate fratres qui sunt Laodicea, & Nympham, & que in domo ejus est Ecclesia. Et cum lecta fuerit apud vos Epistola hæc, facite ut & in Laodicensium Ecclesia legatur: & ea que Laodicensium est, vobis legatur. Evangelista ex medico erat, sicut Matthæus jam Apostolus adhuc dicitur publicanus.

Et dicit Archippo: Vide ministerium quod accepisti in Domino, ut illud impleas. Hic diaconus fuisse perhibetur.

Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Sive orate, ut reddat vobis: sive mementote, quia vestri hæc patior causa, & imitamini tolerantiam passionum.

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum: Amen.

Explicit Commentarius in Epistolam ad Colossenses.

COMMENTARIUM IN PRIMAM EPISTOLAM AD THESSALONICENSIS

Caput I.

PAULUS & Sylvanus, & Timotheus, Ecclesia Thessalonicensium. Quia per ipsos filius verbum fuerat nunciatum, sicut & Corinthiis: quod & ad eosdem in secunda commemorat.

In Deo Patre nostro, & Domino Jesu Christo. Quia per fidem filii, tam in patre, quam in filio erant. Quia quicumque confitetur filium, & patrem habet.

Gratia vobis & pax. A Deo Patre scilicet, & Domino nostro Jesu Christo.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis. Quia omnium nobis grata memoria est.

Memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione. In indefinente oratione: memorie quantitas & dilectionis ostenditur, quam eorum merita postulabant.

Memores operis fidei vestra, & laboris. Non immerito il-

lius fidei memores sunt, quam & justitie labor, & charitatis affectus, & passionum tolerantia comprobant.

Et charitatis, & sustinentie spei Domini nostri Jesu Christi ante Deum & patrem nostrum. Ad Deum patrem nostrum. Qui perfectæ charitatis est, sustinet omnia patienter propter spem futuram.

Scientes fratres, dilecti à Deo, electionem vestram. Retinentes tempus electionis vestra, qualiter nos prædicaverimus, & vos credideritis.

Quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum. Notandum quod illa efficax possit esse doctrina, que justitie commendatur exemplo.

Sed & in virtute. In virtute sive signorum, sive tolerantia passionum.

Et in Spiritu sancto. Quem devotè accepistis: vel cujus virtutem per signa monstravimus.

Et in plenitudine multa. Perfectionis, justitie, conversationis, & vitæ.

Sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. Ad profectum vestrum etiam ab illicitis abstinentes, ut inferius continetur.

Et vos imitatores nostri facti estis & Domini. In passionibus verbum suscipientes: sicut & nos docuimus, & Dominus prædicavit.

Excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti. Hoc est, verè in Spiritu sancto gaudete: sicut & Apostolos fecisse legimus.

Ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia. Perfectorum exempla, forma omnibus credentibus exhibetur: vestro ergo exemplo etiam provincia profecerunt.

A vobis enim diffamatus est sermo Domini: non solum in Macedonia & in Achaia, sed & in omni loco. Natura famæ hæc est: ut sive bonum, sive malum nuncians, ubique omni celeritate discurrat.

Fides vestra que est ad Deum, profecta est. A vobis ad Deum conversa.

Ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Id ut nobis incipientibus, aliquid de vestro exemplo, ipsi optime scire se dicant.

Ipsi enim de nobis annunciant, qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conversi estis ad Deum. Eta est constantia, & vestra conversationis omnibus nota est qualitas.

A simulachris, servare Deo vivo & vero. Simulachrum, à simulandis dicitur. Pulchrè ad Deum verum & vivum, à falsis dominis conversi esse dicuntur.

Et expectare filium ejus de cœlis, quem suscitavit ex mortuis, Jesum. Talis est, ut fiducialiter & cum gaudio adventum Domini expectetis.

Qui eripuit nos ab ira ventura. Dimittendo peccata: & doctrina sua, & exemplo ab ira nos liberavit. Jam ergo in spe libertatem habemus.

Caput II.

NAM & ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos. Commemoratur illos, ut agnoscat verum quod dicunt: & eorum magis proficiant exemplo.

Quia non inanis fuit: sed ante passus multa, & contumeliis affecti. Non est inanis sermo, qui completur constantia passionis.

Sicut scitis in Philippis. Quia aliquantus vestrum videtur nos Philippis passos, nec expavisse persecutiones, nec prædicare cessasse.

Fiduciam habuimus in Deo nostro. Qui nos liberare in præfenti vel in futuro potest, & laboris nostri mercedem omnibus recompenfare.

Loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. Non negligenter, nec transitorie, sed in sollicitudine non parva, sed multa.

Exhortatio enim nostra non de errore. Ideo non erramus: errat enim quicumque putat, vel docet multos posse regnare cum Christo, sicut alibi dicit: Nolite errare: quia Deus non irridetur.

Neque de immunditia. Sicut Joviniani doctrina fuit. Neque in dolo. Non contra constantiam nostram docentes, atque fraudantes.

Sed sicut probati sumus à Deo: ut crederetur à vobis Evangelium, ita loquimur: non quasi hominibus placentes. Qui falli possunt.

Sed Deo: qui probat corda nostra. Integri quasi à Deo probati, & ab ipso in hoc officium destinati: qui cordis occulta rimatur.

Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis. Sicut qui hominibus placent, tanquam agris desiderata omnia concedentes, & mortem eorum negligentis.

Neque in occasione avaritia, Deus testis est: neque querentes ab hominibus gloriam: neque à vobis, neque ab aliis. Omnis qui adulatur, aut propter avaritiam, aut propter vanam gloriam adulatur: ille verò propter Deum docere probatur, qui ista non querit.

Cum possemus vobis oneri esse, ut Christi Apostoli. Vel in hoc quod Deus ordinavit: id est, ut de Evangelio viveremus. Sed facti sumus parvuli in medio vestrum. Humiliantes nos,

Tom. V.

& nec honorem debitum requirentes.

Tanquam si nurrix fovet filios suos. Humilians se in omnibus, parvulo se coequans: ut illos ad majora sua imitatione perducat. Nam & balbutit interdum lingua: & manducare fingit, & cum eis lentè ambulare confuecit.

Ita desiderantes vos cupide, volebamus tradere vobis: non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras. Sicut nutrix non solum verbum, sed etiam omnem sensum perfectionis suæ in parvulum transfundere cupit: ut ei citò possit æquari: ita nos omnia fecimus per quæ proficere poteratis.

Quoniam charissimi nobis facti estis. Propter fidem & conversationem vestram, quam superius memoravimus.

Memores enim facti estis fratres laboris nostri, & fatigationis, nocte & die operantes. Laborem manuum nocte, & fatigationem verbi die: cæterum semper operabatur, quando docebat.

Ne hæcquam vestrum gravaremus. Apud istos & Corinthios, & Ephesios laboravit, quibus occasionem auferre cupiebat, vel docendi, vel de se aliquid suspicandi.

Prædicavimus in vobis Evangelium Dei. Vos testes estis & Deus. Sicut Samuel populum contestatur.

Quam sanctè & justè, & sine querela vobis qui credidistis, affuimus. Ne vobis ullam offensionem dare videremur.

Sicut scitis qualiter unumquemque vestrum, tanquam pater filios suos, deprecantes vos. Parvulos nutrix fovet: proficientes verò jam pater instituit.

Et consolantes testificati sumus. In tribulationibus, promissionibus Christi vos sumus consolati.

Ut ambularetis dignè Deo. Dignè Deo ambulat, qui nihil Deo agit indignum.

Qui vocavit vos in suum regnum & gloriam. Quod non nisi ejus similes possidebunt, justitie scilicet & sanctitatis exemplo.

Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditis Dei. Quod primum de Deo audistis, sive quasi audieritis Deum.

Accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est verè verbum Dei. Ut verbum hominum accipit, qui contemnit: vos autem ita credidistis, ut ab ipso Deo audire putaretis.

Qui operatur in vobis qui credidistis. Verbo vel signis: sive virtutes exercet. Credentes enim, ait Marcus, hæc signa sequentur.

Vos enim imitatores facti estis (fratres) Ecclesiarum Dei, que sunt in Judea in Christo Jesu. Quibus dicitur: Nam & vincit compassi estis, & rapinam bonorum vestrorum cum gaudio susceperitis.

Quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris, sicut & ipsi à Judæis. De vobis plus miror, qui nec legis, nec Prophetarum habuistis exempla.

Qui & Dominum occiderunt Jesum, & Prophetas: & nos persecuti sunt, & Deo non placent. Quid mirum si nos mali persequuntur, qui nec ipsi Domino pepercerunt?

Et omnibus hominibus adversantur: prohibentes nos gentibus loqui, ut salvi fiant: ut impleant peccata sua semper. Non solum Judæos impediunt, sed etiam gentibus invident, ad suorum cumulum peccatorum.

Pervenit enim ira Dei super illos usque in finem. Sive quia prædico qua pœna captivi sunt: sive quia ablati est non credentibus intellectus.

Nos autem (fratres) desolati à vobis ad tempus horæ, aspectu non corde. Sicut alibi ait: Et corpore absens, sed spiritu præsens.

Abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio. Quoniam volumus venire ad vos: ego quidem Paulus & semel & iterum, sed impediit nos satanas. Tribulationibus persequentium.

Que est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona glorie? Nonne vos: ante Dominum nostrum Jesum Christum in adventu ejus? Non immerito vos desideramus, per quos lætitiæ gaudium speramus, & gloriæ coronam.

Vos enim estis gloria nostra & gaudium. Boni magistri, omnem spem, & gaudium, & gloriam solent collocare in profectu discipulorum.

Caput III.

PROPTER quod non sustinentes amplius. Ad vos neminem nostrum venire.

Y y y ij